

Tukea tarvitsevan ihmisen osallisuuden mahdollistaminen

Jutta Keski-Korhonen,
Vaikuttamistyön johtaja
jutta.keski-korhonen@tukiliitto.fi

Puh. 050-377 5040

14.9.2022

Laki hyvinvointialueista

29 § Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on **oikeus osallistua ja vaikuttaa** hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta **monipuolisista ja vaikuttavista** osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä **keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia** sekä **asukasraateja**;
- 2) **selvittämällä** asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien **mielipiteitä ennen päätöksentekoa**;
- 3) valitsemalla **palvelujen käyttäjien edustajia** hyvinvointialueen **toimielimiin**;
- 4) **suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä** palvelujen käyttäjien kanssa;
- 5) järjestämällä **mahdollisuuksia osallistua** hyvinvointialueen **talouden suunnitteluun**;
- 6) **tukemalla** asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen **omaloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua**.

Laki hyvinvointialueista

32 § Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

Aluehallituksen on asetettava

nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen **nuorisovaltuusto** tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen **vanhusneuvosto** sekä

vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen **vammaisneuvosto**. – –

Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, **joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä** lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai **vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta**, ja vaikuttamistoimielimet **tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella**.

Laki hyvinvointialueista

- 34 § Viestintä
 - – Viestinnässä on käytettävä asiallista, **selkeää ja ymmärrettävää kieltä** ja otettava huomioon hyvinvointialueen **eri asukasryhmien tarpeet**. Viestinnässä **on käytettävä esteettömiä ja saavutettavia menetelmiä**.

Kehitysvammainen ihminen

- on
 - kansalainen,
 - hyvinvointialueen asukas,
 - palvelujen käyttäjä,
 - äänestäjä jne.

ihan kuin kuka tahansa meistä,

- mutta...
 - toteutuuko hänen osallisuutensa ja toimijuutensa em. rooleissa yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa?

Osallisuusvideot

Osallisuus – myytti murrettu

- <https://www.youtube.com/watch?v=iG6x9Qb8ZKw>

Osaksi yhteistä yhteiskuntaa

- <https://www.youtube.com/watch?v=8d-kxLXqa-0>

Osallisuuden ja osallistumisen erot

- https://www.youtube.com/watch?v=8KLn6Psb_HM

Osallistumisen ja osallisuuden ongelmia ja esteitä

- Kyky osallistua vaatii tietoa ja taitoa ja kykyä käsitteelliseen ajatteluun.
- Poliitiikan ja hallinnon kieli on usein monimutkaista ja vaikeaselkoista.
- Teknologiset ratkaisut nähdään kaikille soveltuvina ja helppoina tapoina osallistaa ihmisiä.
- Kehitysvammaisten ihmisten monet eri roolit (toimijuus*) unohdetaan ja nähdään heidät vain palvelujen käyttäjinä. Vieläpä sellaisina käyttäjinä, joiden omaa mielipidettä asioihin ei juuri koskaan muisteta kysyä.

* Toimija käyttää aina valtaa. Kehitysvammaisilla ihmisillä ei juurikaan ole ajatusta itsestään aktiivisena toimijana, ts. ei mahdollisuutta käyttää valtaa samalla tavalla kuin muilla ihmisillä.

Osallistumismahdollisuuksista Suomessa

- Osallistumisen eriytymiseen ei ole toistaiseksi puututtu kunnolla, ks. Sitran uunituore selvitys demokraattisista osallistumismahdollisuuksista Suomessa.
- https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/09/sitra-demokraattiset-osallistumismahdollisuudet-suomessa_13.9.2022.pdf

Sitran julkaisun suositukset

Suositus 1:

Kehitetään käyttäjäymmärrykseen perustuvia demokraattisen osallistumisen tapoja eri kohderyhmille.

Suositus 2:

Tunnistetaan kevytvaikuttamiseen sopivia aiheita ja otetaan käyttöön helppoja ja digitaalisia osallistumisvälineitä.

Suositus 3:

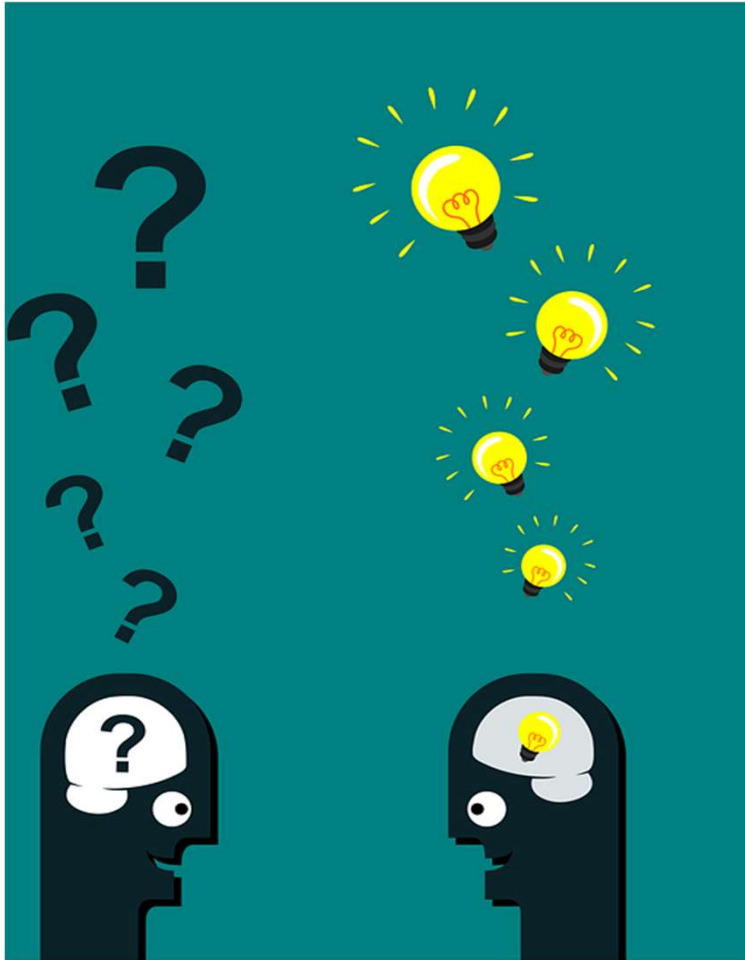
Vahvistetaan demokratiaa hyödyntämällä koko väestön potentiaali päätöksenteossa.

Suositus 4:

Tuodaan satunnaisesti valitut kansalaiset ja vaaleilla valitut päättäjät yhteisten faktojen ääreen keskustelemaan.

Ratkaisuja

- Päättäjien ja virkahenkilöjohdon rooli ja asenne.
 - On aidosti haluttava osallistaa kaikki.
- Osallisuustyö vaatii aikaa, resursseja, kunnolliset suunnitelmat ja vastuhenkilöt.
 - Aikakäsityksen muuttaminen.
- Osallisuuden käsitteet, sisältö ja tavat on tunnistettava ja osattava viedä ne käytäntöön.
 - Hyödyntäkää järjestöjen ja kokemustoimijoiden osaamista!
- Kaikille saavutettavaan viestintään ei voi kiinnittää liikaa huomiota!
 - Kehitysvammaisten ihmisten mahdollisuudet käyttää kanavia (esim. selkokielen ja kuvien käyttö, tuki).

Ratkaisuja

- Vaikuttamistoimielintyössä toisen ihmisen tuki käytettävissä.
 - Kokousmateriaalit selkokielellä, mahdollisuus käydä asialista läpi etukäteen.
 - Kokousten rakentaminen niin, että kaikki voivat osallistua (vrt. aikakäsitys).
 - Tuki kokousten aikana.
- Matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet kaikille mahdollisiksi (keskustelu- ja kuulemistilaisuudet, asiakasraadit, sähköisten vaikuttamis- ja palautekanavien käyttö).
- Muistettava, että kaikki hyvinvointialueen asukkaat
 - eivät osaa lukea tai kirjoittaa,
 - eivät pysty tai heillä ei ole mahdollisuutta/osaamista älylaitteiden käyttöön,
 - eivät voi tunnistautua sähköisesti,
 - eivät voi liikkua mihinkään kodistaan.

Linkkejä, materiaaleja

- **Kehitysvammaisten Tukiliiton tuen ja valmennuksen keskus:**
<https://www.tukiliitto.fi/toiminta/tuki-ja-valmennus/>
- **Kehitysvammaisten Tukiliiton kokemustoimijaverkosto:**
<https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/kehittamistoiminta/kokemustoimijaverkosto/>
- **Yhdenvertaisuuden tekijät -hankkeen** webinaari 27.9. klo 9.00 – 10.30 uusista työkaluista viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelun ja -työn tueksi.
<https://yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuuden-tekijat>
- **Sosiaalisen osallisuuden hanke (THL)**
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra>

Muutos ei tapahdu, se tehdään.